

GÖRME ÖZÜRLÜLERİN RUHBİLİMSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Mehmet ÖZYÜREK*

Ruhbilimin söz konusu olduğu günlerden günümüze değin, görme özürllülerin (körlerin) değişik ruhbilimsel özellikleri ile ilgilenilmiştir. Ancak bu ilginin kaynağında körlerin özel ruhbilimsel sorunlarını anlama ve çözmeye amaçlanmamıştır. Sadece genel ruhbilimde söz konusu olan sorunları (alan algılaması, dokunma ve engel duyusunu) anlamaya ve açıklık kazandırmaya çalışılmıştır (Pintner, 1941).

Körlerin büyüklük, şekil ve alansal düzenleme ve engel duyusuna ilişkin kavramları nasıl geliştirdiklerine ilişkin çalışmalar ilk olarak Almanya da gerçekleştirilmiştir. XX yüzyılın başlarında ise Amerika'da bu çalışmalar yinelenmiş ve yaygınlaştırılmıştır. Aşağıdaki liste tamam olmamakla birlikte, körlerle yapılan araştırmaların özellikleri hakkında bilgi verecek niteliktedir. Yapılan araştırmalarda görenlerle körler çeşitli özelliklerde karşılaştırılmıştır.

"Holland, (1936) Körlerin bir zeka testinin söze dayalı sorularına verdikleri tepkileri ile norm kümesinin tepkilerini,

"Brown, (1938) İçer dönüklük ve dışa dönüklük araştırmasında körlerin tepkileriyle görenlerin tepkilerini,

"Mc Farland, (1956) Görenlerle, körlerde etkili çalışmayı,

"Avelrod, (1959) Görenlerle körler arasında dokunma ve işitmeyle ilişkin işleri,

"Rubin, (1964) Görenlerle körleri soyut işlevde bulunmada, karşılaştırmışlardır.

(*) A.Ü. Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü.

“Tillman, ve Williams (1968) tamamlanmamış konuşmaları kullanarak çağırışım özelliklerini araştırmıştır”. (Bauman, 1972, s. 178).

Ruhbilimcilerin körler ve görenlere ilişkin karşılaştırmalı çalışmaları ruhbilimsel değerlendirmeye, özellikle körlerin zeka düzeylerinin saptanmasına basamak oluşturmuştur. 1900’lerde ilk standart zeka testlerinin geliştirilme ve kullanılma amacı bireye ve bireylere yardım etme yollarını aramak yerine, zihinsel gerilik gösteren çocukları eğitsel ortamlar için ayırmadır.

Örneğin, Amerika’da körlerin zihinsel yeteneklerini ölçmeye yönelik çalışma 1914 de Robert B. Irwin tarafından yapılmıştır. Bu çalışma ile körler okullarına devam eden geri zekalı-kör (çift özürlü) öğrencilerin bu okullardan ayıklanması amaçlanmıştır. Görme özür-lülerin zekalarını ölçme amacıyla geliştirilen ilk zeka testleri Binet Ölçeğinde değişiklikler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikler yapılırken başlangıçta sadece testin içeriği üzerinde durulmuş bireylerin farklı görme keskinlikleri dikkate alınmamıştır.

Hayes, zihinsel gelişimin ölçülmesinde görme özür-lülerin farklı görme keskinliklerinin dikkate alınması gerekliliğini ilk görenlerdendir. Hayes, dört yıllık sürede, değişik yaş ve görme keskinliği olan 1200 görme özür-lü çocuk üzerinde Binet zeka testinin standardizasyonunu (ölçülenmesini) yapmıştır, (Bauman, 1972).

Hayes-Binet skalası 20 yıl içinde 7-8 kez gözden geçirilmiş, düzeltmeler yapılmış ve farklı görme keskinliği olan görme özür-lülerin zihinsel yeteneklerini en iyi belirleyen araç olarak uygulanmıştır. Ancak, 1940 lardan sonra, Wechsler zeka ölçeğinin geliştirilmesiyle, bu testin sözel bölümü görme özür-lülerin zihinsel gelişimini ölçmek için kullanılan testlerden olmuştur. Bauman’ın 1967 de yapıp 1968 de yayınladığı araştırmasında Wechsler zeka ölçeğinin sözel bölümü yaklaşık her yıl 9.000 çocuğun ve gencin zihinsel performansını saptama amacı ile kullanılırken, değişik Binet formu ve uyarlamalarının yaklaşık 2000 görme özür-lü birey üzerinde kullanıldığını belirtmiştir.

Perkins-Binet zeka ölçeği görme özür-lüler için geliştirilen yeni testlerdendir. Ancak, bu test yaygın olarak henüz kullanılmamaktadır. Davis’in (1970) belirttiğine göre test maddeleri 1937 ve 1960 Stanford-Binet revizyonlarından alınmadır ve dörtte birini sözel olmayan test maddeleri oluşturmaktadır. İki ayrı formu olan testin

GÖRME ÖZÜRLÜLERİN RUHBİLİMSSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

her yaş için 6 test maddesi bulunmaktadır ve formlardan biri üç, diğeri dört yaştan başlayıp 18 yaşına kadar olan bireylere uygulanabilmektedir.

Zeka testlerinin yaygın kullanımına ek olarak son yıllarda görenler için hazırlanan başarı testleri, kişilik, mesleki ilgi ve elbecerisi testlerinin uyarlamalarına rastlanılmaktadır. Bu testlerden bazıları ise hiç bir uyarlama yapılmaksızın kullanılmaktadır.

ÖLÇÜ ARAÇLARI (TESTLER)

Görme özürllülerle kullanılan ölçü aracı türleri kullanılma sıklığına göre sıralanmıştır. Bu testler görme özürllüler ve az görenlere uygulanmaktadır.

- a — Zeka Testleri-Söze Dayalı
- b — Zeka Testleri-Söze Dayalı Olmayan
- c — İlgi Envanterleri
- d — Olgunluk Ölçekleri
- e — Kişilik Envanterleri

a — Söze Dayalı Zeka Testleri

Çocuklar için Wechsler zeka skalasının söze dayalı alt testleri görme özürllü çocuklarda kullanılmaktadır. Testten elde edilen sonuçlarla ilerideki başarıyı yordama arasında yüksek bir ilişkinin olması testin, yordama (ileriye ait tahmin) geçerliliğinin olduğunu göstermektedir. Görsel öğrenmelere dayalı olan soruların değiştirilmesiyle testin yordama geçerliliği arttırılabilir. Eğer çocuk kabartma yazıyı biliyorsa aritmetikle ilgili bazı bölümlerin kabartma yazıyla sunulabilmesi durumu testin uygulama süreçlerinde farklılığa yol açar.

Wechsler'in çocuk zeka ölçeğinde olduğu gibi, Binet uyarlamalarının (Hayes-Binet, Perkins-Binet) sonuçları ile okul başarısı arasında yüksek ilişki bulunmuştur. Ayrıca, Wechsler'in çocuklar için söze dayalı alt testleri ile Hayes-Binet arasında $r = .90$ düzeyinde bir ilişki bulunmuştur (Gilbert ve Rubin, 1965). Yine bu testlerde de görsel öğrenmeye dayalı test maddelerinin ayıklanması gerekmektedir. Ayrıca testi uygulaması Wechsler'den 7-8 kez daha uzun süreyi gerektirmektedir.

b — Söze Dayalı Olmayan Testler

Yetişkinler için Haptik zeka ölçeği ile görme özürlüler için söze dayalı olmayan (performans) testlerdeki varolan boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Bu test Wechsler'in yetişkinler için olan zeka ölçeğine paralel olarak geliştirilmiştir. Özellikle dalgıçlığı, deneyim yetersizliği ve doğuştan kör olanlarla, bu özürlülerin herhangi bir bileşimi söz konusu olan çocuklarda etkili şekilde kullanılabilir (Bauman, 1965).

Haptik zeka ölçeği Wechsler'in yetişkinler için olan zeka ölçeğine paralel olarak geliştirilmiştir. Ancak Wechsler'in performans alt testlerinin ölçtüğü şeyleri gerçektende bu testin ölçüp ölçmediği konusunda bir bulgu elde edilememiştir. Bauman'ın incelemesi, Haptik zeka ölçeği ile Wechsler'in yetişkinler için zeka ölçeği arasındaki ilişkinin .44 olduğunu göstermiştir, (Bauman, 1965). Ayrıca bu testin uygulanması uzun süreyi gerektirmektedir ve 16 yaşından küçükler için normu yoktur (Bauman, 1973).

Stanford Kohs Küplerle Desen Testi, Haptik zeka ölçeği gibi dil güçlüğü olan çocuklarda kullanılabilir. Ek olarak, uygulanması kolaydır ve testin görenler ve körler için normu hazırlanmıştır. Kohs, uygulayıcıya bireyin oldukça karmaşık desenler üzerindeki çalışmasını gözleme olanağını vermektedir. Ancak bu testte bireyin örüntüleri kopya etmesi söz konusu olduğu için sınırlı zihinsel yeteneği ölçtüğü gözden kaçırılmamalıdır.

Diğer ruhbilimsel özelliklerin ölçülmesine ilişkin ölçü araçlarını incelemeden önce söze dayalı ve söze dayalı olmayan ölçü araçlarının geçerlilik ve güvenilirliklerini etkileyecek ortak özellikler üzerinde durmak gerekir.

Çok şiddetli duyuşal özürlü olan bireyler-yani görme organından tamamen yada kısmen yararlanma gücünü yitirmiş olan bireyler-çoğu zaman ikincil bilgilerle yetinmek zorundadırlar. Şöyleki, görme özürlülerin nesnelere ilişkin doğrudan doğruya bilgi kazanabilmeleri farklı çevresel düzenlemelerin yapılmaması ve fazla süre verilmemesi nedeniyle bu bireyler ikinci şahısların verdiği bilgilerle nesnelere tanımaktadırlar. Dolayısıyla, görme özürlülerin düşünme süreçleri kavramlara dayalı olmakta ve bu kavramların çoğu, ikinci şahıslardan kazanılmaktadır, (Faulke, 1962).

GÖRME ÖZÜRLÜLERİN RUHBİLİMSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Böylece, görme özürlülerin çoğunluğu işitme belleklerinden yararlanmak ve etkin şekilde kullanmak zorundadır. Hatta, bu geliştirdikleri beceriyi düşünme süreci olarak da kullanılmaktadırlar. Görme özürlü çocuklar, görenlerle Wechsler ve Binet testlerinin kelime belleği ve sayı dizileri, anlama ve benzerlikler alt testlerindeki başarıları yönünden karşılaştırıldığında: görme özürlüler kelime belleği ve sayı dizilerinden yüksek puan alırken, görenler akıl yürütmenin ve kavram biçimlenmesinin ölçüldüğü benzerlikler ve anlamının alt testlerinde yüksek puan almışlardır, (Claasser, 1954). Dolayısıyla, körlerle tamamen söze dayalı ölçü araçlarının kullanımı, performansa dayalı testlerin kullanılması kadar yanıltıcı olabilir. Ölçmeler yapılırken, sözlü testlere ek olarak, yapmaya dayalı ölçü araçlarına yer verilirse, görme özürlünün gerçek yeteneklerinin belirlenmesindeki hata payı azalmış olur.

c — İlgi Envanterleri

Özellikle görme özürlüler için desenlenmiş, ilgi envanterleri yoktur. Görenler için hazırlanmış olan ilgi envanterlerinin uygulama biçimlerinde değişik yapılarak, görme özürlülerle uygulanmaktadır. Ancak, görme özürlü bireylerin çevrelerinde çok sınırlı deneyimleri ve incelemeleri olması ilgi envanterlerinde ilgilerinin sınırlı olduğu izlenimini verebilmektedir, (Bauman, 1968).

d — Sosyal Olgunluk Ölçekleri

Görenler için hazırlanmış olgunluk ölçeklerinde bazı uyarlamalar yapılarak görme özürlülerle uygulanabilmektedir. Bu tür testlerin görme özürlü çocuklara uygulanması, küçük yaştaki görme özürlü çocuğun yetersiz kaldığı alanların belirlenerek, bu alanlarda erken sağaltımı olanaklı kılmaktadır. Vineland sosyal olgunluk ölçeği uyarlama yapılarak uygulanan ölçü araçlarındandır.

Vineland sosyal olgunluk ölçeği ile elde edilen bilgiler çocuğun öğrenme yollarının doğrudan doğruya gözlenmesinden değil, ana babanın anlattıklarına bağlı olmaktadır. Bu durumlarda çocuğu doğrudan gözlemek için ortamlar hazırlamak sonuçların güvenilirliğini artırır.

e — Kişilik Envanterleri

Görenler için hazırlanmış olan kişilik envanterlerinin uygulama biçimlerinde farklılıklar yapılarak görme özürlülerle de kullanılmak-

tadır. Ölçü aracının içeriği körlere, okuyarak değil büyütülmüş yazı ve kabartma yazıya yada teybe aktarılarak verilecek olursa, görme özürlü bireyin özel yaşamına girilmemiş olur. Görme arızalıların belirli bazı özelliklerinin değerlendirilmesinde, testlerden elde edilen bilgilerin yanısıra, değişik yöntem ve tekniklerle bilgi toplamak yararlıdır. Bu değişik yaklaşımlardan;

1. Bireyi okulda, evde ve diğer ortamlarda gözlemek,
2. Çocuğun yerleştirileceği yeni ortamda da denemek ve gözlemek,
3. Davranışa yönelik değerlendirmeler için gözlem listeleri kullanmak,
4. Aileden yada özürlü bireyin kendisinden bilgi sağlamaktır, (Scholl, 1975).

Test uygulayıcılarının görme özürlülerin eğitim ve rehabilitasyonuna ilişkin kararlarında tamamen standart test sonuçlarına bağlı kalmak uygun olmadığı gibi standart test sonuçlarını dikkate almamak ta uygun değildir. (Görme arızası testin içeriğinde uyarlamayı gerektirdiği gibi uygulanmasında, seçiminde ve yorumunda da uyarlamalar gerektirmektedir).

ÖLÇÜ ARACINI UYGULAMA ÖNCESİNDE VE UYGULARKEN DİKKATE ALINACAK ESASLAR

a — Görme Keskinliğinin Niteliği ve Niceliği

Görme arızalıları arasında görme keskinlikleri bakımından farklılıklar olduğu gibi farklı görme keskinlikleri yada benzer artık görme keskinliği olan bireylerin bu görme artıklarını kullanmaları birbirinden farklı olmaktadır.

Görme arızalıları, artık görme keskinliğini kullanma bakımından türdeşlik göstermezler. Bu nedenle görme arızalıları için ölçü aracı seçimi ve sonuçların yorumlanmasında çocuğun artık görme keskinliğini nasıl kullanıldığına dikkat etmek gerekir. Hatta, ölçü aracının seçiminin uygunluğu ve sonuçların yorumlanmasındaki başarı uygulayıcının bireyin görme keskinliği ve işlevine ilişkin ne kadar ayrıntılı bilgi elde ettiğine bağlı olmaktadır.

GÖRME ÖZÜRLÜLERİN RUHBİLİMSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Görme özürllülere ölçü aracını uygularken ve sonuçlarını yorumlarken karşılaşılan sorunların bir kısmı, bireylerin bazılarının sınırlı görme keskinliğini iyi kullanmasından, bazılarında iyi kullanamamasından kaynaklanmaktadır. (Bauman, 1960). O halde değerlendirme sürecine başlamadan önce, uygulayıcının, görme özürllü bireyin görme işlevine ve keskinliğine ilişkin bilgi toplaması gerekmektedir. Toplanması gerekli olan bilgileri Morse şöyle belirtmektedir:

Uygun sağaltım süreçlerini önerebilmek ve varolan görme işlevinin düzeyini belirleyebilmek için;

- I. Görme arızasının tanısının, nedeninin ve kestiriminin bilinmesi,
- II. Görme keskinliğinin niceliği ve niteliğinin bilinmesi,
- III. Görme keskinliğinin ne kadar süredir yitirildiğinin bilinmesi,
- IV. Az görenlerde zemini simgeden ayırabilme güçlüğü olduğunun bilinmesi,
- V. Görme alanının niteliği ve niceliğinin bilinmesi,
- VI. Az görenlerde öğrenme güçlüğüde olduğu için gördüklerine anlam veremediklerini bilinmesi,
- VII. Az görenlerin görsel işleri tamamlamaları için ek süreye gereksinimleri olacağının bilinmesi, gerekir, (1975. s. 35).

b — Görme Keskinliğinin Yitirilme Zamanı

Ek olarak da bireyin ne kadar süredir kör olduğunun ve özürüne uyum sağlayıp, sağlayamadığının bilinmesi testin uygulanması sonucu elde edilen puanların yorumlanmasını etkilemektedir.

Söyleki, uzun süredir görme özürllü olan birey, görme organı dışındaki duyu organlarını kullanarak bilgi kazanmayı öğrenmiştir. Görme duyarlılığını yeni yitirmiş olan ise henüz diğer duyu organlarını kullanamamaktadır. Dolayısıyla uzun süredir görme özürllü olan bireyin tepkide bulunduğu işitsel yada dokunsal ipuçları, kısa süre önce görme duyusunu yitirmiş olan için bir anlam taşımayacaktır, (Bauman, 1968). Bu ise gerek uygulamayı, gerekse yorumlamayı etkileyecektir.

c — Ölçme Ortamı

Görme duyusunu yakında yitiren bir çocuğa test verilirken çocuğun dokunarak araştırması için yeterli zaman ayrılmalı, test odasına ve kullanılan araçlara uyum sağlaması için rehberlik edilmelidir. Ayrıca test maddelerine tepki alabilmek için yeterli süre verilmeli ve anlaşılmayan sorunun kalmaması için sorular tekrar edilmelidir.

Eğer testi alan bireyde kullanılabilir görme artığı var ise testin verileceği yer yansımaların olmayacağı şekilde aydınlatılmalıdır. Ayrıca testin uygulanacağı odanın tüm test uygulamalarında olduğu gibi sade olması ve test uygulamasını olumsuz biçimde etkileyecek görsel ve işitsel uyaranların olmayacağı şekilde düzenlenmesi gerekir, (Morse, 1975).

Testi uygulamaya başlamadan önce çocukla olumlu bir duygusal ilişkinin kurulması gereği, üzerinde durulması ve vurgulanması gereken bir başka temel ilkedir. Testteki başarı (performans) ile bireyin testi aldığı kişiye olan duyguları arasında oldukça yüksek ilişki olduğu çeşitli araştırmacılarca belgelenmiştir. Dolayısıyla, uygulayıcının testi alan birey ile olumlu duygusal ilişki kurması gereklidir. Yukarıda belirlenen özel durumlar göz önüne alınmaksızın her tür test seçimi, uygulanması ve sonuçlarının yorumu sağlıklı ve uygun olmayacaktır, (Bauman, 1973). Bu tür bilgilerin bilinmesi uygun ölçü araçlarının seçimini ve uygulamaları kolaylaştırdığı gibi uygulayıcının zamandan kazanmasında sağlar ve uzun dönemde, yapacağı işi kolaylaştırır.

TEST SEÇİMİNDE DİKKAT EDİLECEK ESASLAR

Daha öncede belirtildiği gibi görme arızalıları için hazırlanmış testler çok sayıda değildir. Görme arızalılarına uygulanan ölçü araçları iki genel kümede toplanabilir; 1. Görenler için hazırlanmış ölçü araçları 2. Görme arızalıları için hazırlanmış ölçü araçları. Her iki kümede yer alan ölçü araçları için genel olarak yüksek geçerlilik ve güvenilirlikten söz edilememektedir.

1. Görenler için geliştirilmiş ölçü araçları: Var olan ve yaygın olarak görme arızalılarıyla kullanılan ölçü araçlarının pek çoğu görenler için geliştirilmiştir. Bu testler görenlere uygulandığında geçerli ve güvenilir sonuçlar vermektedir. Ancak, görme arızalılarıyla uygulandığında ise geçerlilik ve güvenilirlikleri etkilenmektedir. Geçerliliğin ve güvenirliliğin etkilenmesine yol açan faktörlerden bazıları:

GÖRME ÖZÜRLÜLERİN RUHBİLİMSSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

a. Ölçü aracı birden fazla seçenekleri olan test maddelerini içerdiğinde, ve bu ölçü aracı görme arızalı bireye sözlü olarak uygulandığında, görme arızalı bireyin test maddesinde yer alan seçenekleri akılda tutması gerekir.

b. Sözlü uygulamada ölçü aracını uygularken çizimler, grafikler ve tablolar atlanmaktadır.

c. Çoğu testler görmenin ana öge olduğu test maddelerini içermektedir.

d. Çoğu testlerin kapsadığı kavram ve bilgiler görme organı ile kazanılmaktadır.

Görme arızalı bireye görme organı aracılığı ile kazanılan bilgilerin aktarılmasına çalışmak testin geçerlilik ve güvenilirliğini artırır. Aksi halde bu durum görme arızalı için olumsuz ortam hazırlama anlamına gelmektedir, (Bauman, 1975, s. 358).

Görenler için geliştirilmiş testler arasından, görme arızalıların ruhbilimsel gelişim özelliklerini ölçmek için seçilecek testlerin, ne denli görsel öğrenmelere dayalı test maddelerini kapsadığına ve görme arızalı bireyin ne kadar görme keskinliğinden yararlandığı gibi durumlara dikkat etmek gerekir.

2. Görme arızalıları için geliştirilmiş ölçü araçları: Görme arızalıları için geliştirilmiş olan testler de mükemmel değildir. Ancak bu testlerde yer alan sorunlar farklı neteliktir. Bu testlerin olumsuz yanları:

- a. Bu testler genellikle lisans-üstü tezi olarak hazırlanmış olması nedeniyle kapsam geçerlilikleri düşüktür.
- b. Normlar küçük denek kümelerine dayalıdır.
- c. Normların geliştirildiği örneklem grupları genellikle yatılı okulda okuyan öğrenciler olması nedeniyle yanlışlık söz konusudur.
- d. Normlar hem körler hemde az görenler için uygun değildir.
- e. Test yönergeleri standart olmaktan uzaktır.
- f. Testlerden elde edilen sonuçlara dayalı doğru yorumlar yapılabileceğine ilişkin yeterli bulgu yoktur.
- g. Testlerin uygulanması çok uzun süreyi gerektirmektedir, (Bauman, 1975, s. 358).

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı gibi, görme arızaları için geçerli ve güvenilir sonuçlar verebilecek test geliştirmek çok güçtür. Çünkü standardizasyon örneklerinin seçileceği evren çok küçük ve çok farklı özellikler göstermektedir. Örneğin, doğuştan kör, görme artığı olmayan, yatılı okulda okuyan, sekiz yaşındaki erkek çocuklar gibi özellikleri belirlenmiş kişilerin oluşturduğu evrenden örneklem oluşturarak standart testler hazırlanabilir. Ne yazık ki, böyle bir testin kullanım alanı sınırlı olur. Görme arızaları arasında farklılıkların çok büyük, benzer özellik taşıyanların çok küçük bir kümeyi oluşturması, tüm görme arızaları için uygun test yaratılmasını olanaksız kılmaktadır.

YORUMLARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN ESASLAR

Görüldüğü gibi, görme arızalarının ruhbilimsel özelliklerini değerlendirmede var olan testler gerek nitelik, gerekse nicelik bakımından sınırlıdır. Uygulamadan kaynaklanan ek sınırlılıklarında göz önüne alarak, test sonuçlarını yorumlarken çocuğun değerlendirilen özelliği ile ilgili olarak, test dışı tekniklerle sağlanan bilgilerin dikkate alınması gerekir.

Görme arızalarına uygulanarak elde edilen test sonuçlarının yorumunda aşağıdaki durumlar göz önüne alınmalıdır:

- a. Değerlendirmenin ilk amacı
- b. Ruhbilimcinin körlüğü özür olarak algılaması
- c. Testlerdeki gerçek başarımlar
- d. İzlenen test etme süreçleri

Aşağıda bu öğelerden her biri ayrı ayrı ele alınarak, genel hatlarıyla tartışılmıştır.

a. Değerlendirmenin ilk amacı açıklıkla belirlenecek olursa uygulayıcıya nereden ve nasıl başlamasına ve testlerin seçiminde ve sonuçlarının uygun bir biçimde yorumlanabilmesinde ışık tutabilir. Öziş değerlendirilmeden önce aşağıdaki soruları sormanın gereğini vurgulamıştır.

“Hangi amaçla değerlendirme yapılmaktadır? Çocuğu bazı programlardan çıkarmak için mi, yoksa bazı programlara kabul edilmesinin uygunluğunun belirlenmesi için mi? Değerlendirmenin

GÖRME ÖZÜRLÜLERİN RUHBİLİMSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

amacı çocuğun ilerideki başarısının yordanması için mi, yoksa var olan işlevsel düzeylerini saptamak için mi? Yapılan değerlendirme ile çocuğun ne kadar öğrendiğini saptarken, çocuğun belirli bir süre içindeki gelişimi mi yoksa, diğer görme arızalı çocuklarla yada gören akranları ile karşılaştırılacaktır?, (1975, s. 82).

Bu soruların önceden yanıtlanmasının test sonuçlarının yorumlanmasında olumlu etkisi olmaktadır. Eğer ruhbilimci kendilerine gönderilen bireyi yatılı kuruma yerleştirmeyi amaçlamaktaysa, test sonuçlarının yorumu sırasında amaç gözönüne alınır. Yine aynı şekilde, test vermenin amacı yüksek okula kabul ile ilgili ise yine amacı göz önüne almak gerekir.

b. Yorumları etkileyen bir başka faktörde test uygulayıcısının görme arızalıları hakkında nasıl düşündüğüdür.

"Görme arızalıları değerlendiren tüm ruhbilimcilerin görme özürllüleri için geliştirdikleri beklentileri incelemeleri gereklidir. Çünkü gerçek sınırlılıkları görmemezlikten gelme yada gerçek olmayan yada gereksiz sınırlılıkları koyma gibi, aşırı tavırlar test sonuçlarının ve çocuğun davranışlarının yorumunda yanlılığa neden olmaktadır, (Bateman, 1965).

c. Aynı şekilde, çocuğun mevcut başarımını değerlendirirken çocuğun geçmişteki öğrenme olanaklarını dikkate almak gerekir. Yorumlarda çocuğun başarısının yada başarı yetersizliğinin, öğrenme deneyimlerini sağlayan çevrenin yetersizliği yada yeterliğinden oluşabileceğini düşünmek gerekir. Böylece çocuğun gerçek başarımına yakın yorumlarda bulunmak mümkün olur.

d. İzlenen test etme süreçleri de yorumlarda önemli rol oynamaktadır. Test görsel öğrenmelere dayalı ve sözel olarak verildi ise test sonuçlarının yorumunda bu durum göz önüne alınmalıdır. Çoktan seçmeli test maddelerinin anlaşılması, için yapılan tekrarlar test sonuçlarının yorumunu etkilemelidir.

ÜLKEMİZDEKİ UYGULAMALAR

Ülkemizde, gerek düzgülü, gerekse özürllü öğrencilerin zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini standart testlerle ölçmeye yönelik çalışmalar 1950 lerden sonra başlamıştır. Ülkemizde çeşitli testlerin uygulanma amacı öğrencileri zihinsel ve duygusal gelişim özelliklerine göre, kümeleme ve eğitim olanağı sağlama biçimindedir. Ancak standart testleri kullanarak ölçülme henüz gerçekleşmemiştir. Körlerin zihinsel, duygusal ve dokunma duyularının gelişiminin belirlen-

mesi, formal ve informal gözlemlere dayalı olarak öğrenci okula kayıt olduktan sonra gerçekleşmektedir.

Özel eğitime muhtaçlar yönetmeliğine göre körler okullarını alı-
nacak öğrencilerin körlüğünden başka bir özürünün bulunmaması ge-
rektilmektedir. Ancak öğrenciler okula kayıt edilmeden önce, zihinsel,
sosyal ve duygusal gelişimlerinin ölçülememesi ve değerlendirileme-
mesi nedeniyle çift özürlü (Geri zekalı-kör) öğrenciler de okula
alınmaktadır. Çift özürlüleri ayıklamak için görme özürülere uygu-
lanabilecek standart testlere ve uygulayıcılara ivedi gereksinim ol-
duğu açıktır. Ancak testlerin uygulanmasındaki amaç öğrencileri
ayıklama değil, aksine zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişim özel-
liklerini ortaya çıkararak, bireysel gereksinimlerine uygun eğitim ve
öğretim olanağını sağlama şeklinde olmalıdır.

K A Y N A K Ç A

- Bauman, M.K., Guided Vocational Choice, *New Outlook for the Blind*, 1975, 69, 358.
- Bauman, M.K., Psychological and Educational Assessment. In B. Lowenfeld (Ed.) *The Visually Handicapped Child in School*, New York: John Day, 1973.
- Pauman, M.K., A Report and a Reprint: Tests Used in the Psychological Evaluation of Blind and Visually Handicapped Persons and A Manual of Norms for Tests Used in Counseling Blind Persons. American Association of Workers for the Blind, Washington, D.C., 1968.
- Bauman, M.K. ve Mullen, ScC., Performance Tests of Intelligence for the Adult Blind. A.A.W.B. *Annual Blindness*, Washington, D.C., 1965.
- Bateman, Barbara, Psychological Evaluation of Blind Children, *New Outlook for the Blind*, 1965, 59, 195.
- Claassen, R. Tests for the Blind, *International Journal for the Education of the Blind*, 1954, 4, 12-15.
- Davis, C.J., New Developments in the Intelligence Testing of Blind Children. In *Proceedings of the Conference on New Approaches to the Evaluation of Blind Persons*, American Foundation for the Blind, New York, 1970, 83-92.
- Foulke, E., The Role of Experiences in the Formation of Concepts, *International Journal for the Education of the Blind*, 1954, 4, 12-15.
- Gilbert, G. ve Rubin, J., Evaluating the Intellect of Blind Children, *The New Outlook for the Blind*, 1965, 59, 239.
- Morse, John L., Answering the Questions of the Psychologist Assessing the Visually Handicapped Child, *The New Outlook for the Blind*, 1975, 69, 351-352.
- Ozias, Douglas K., Achievement Assessment of the Visually Handicapped. *Education of the Visually Handicapped*, 1975, 7, 76-84.
- Pintner A., Eisenson, J., ve Stanton, M., *Psychology of Physically Handicapped*. New York, Appleton Century Crofts. 1941.